

1 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Úrovně čtenářské gramotnosti dle PIRLS

Příloha č. 2 – Výsledky mezinárodního šetření PIRLS 2016

Příloha č. 3 – Metody RWTC vhodné pro evokaci

Příloha č. 4 – Metody RWTC vhodné pro uvědomění

Příloha č. 5 – Metody RWTC vhodné pro reflexi

1.1 Příloha č.1 - Úrovně čtenářské gramotnosti dle PIRLS

Úroveň čtenářské gramotnosti	Popis
1. nízká úroveň	Žák vyhledá v textu jednotlivé explicitně vyjádřené informace, vyvodí závěry, které jsou v textu naznačeny.
2. střední úroveň	Žák provede jednoduchou interpretaci textu, pochopí hlavní myšlenku, najde určité části textu (např. sled událostí, úloha hlavní postavy, práce s obrázkem atd.) a vyhledá specifickou informaci.
3. vysoká úroveň	Žák pochopí vztahy mezi událostmi, jednáním hlavních postav, rozpozná určité jazykové a literární prostředky, provede interpretaci na základě informace z textu a vlastní zkušenosti.
4. velmi vysoká úroveň	Žák interpretuje pohnutky, chování a pocity hlavních postav, integruje myšlenky za účelem pochopení a vysvětlení hlubšího významu textu, integruje informace z různých textů a na základě svých znalostí a zkušeností je umí aplikovat na situace běžného života.

(vlastní zpracování dle Janotová, Tauberová, Potužníková, 2017)

1.2 Příloha č. 2 – Výsledky mezinárodního šetření PIRLS 2016

	Průměr	Průměrný věk žáků
Rusko	581	10,8
Singapur	576	10,4
Hongkong	569	9,9
Irsko	567	10,5
Finsko	566	10,8
Polsko	565	10,7
Severní Irsko	565	10,4
Norsko	559	10,8
Tchaj-wan	559	10,1
Anglie	559	10,3
Lotyšsko	558	10,9
Švédsko	555	10,7
Maďarsko	554	10,6
Bulharsko	552	10,8
USA	549	10,1
Litva	548	10,8
Itálie	548	9,7
Dánsko	547	10,8
Macao	546	10,0
Nizozemsko	545	10,1
Austrálie	544	10,0
Česká republika	543	10,3
Kanada	543	9,9
Slovinsko	542	9,9
Rakousko	541	10,3
Německo	537	10,3
Kazachstán	536	10,3
Slovensko	535	10,4
Izrael	530	10,0
Portugalsko	528	9,8
Španělsko	528	9,9
Belgie (vlámská)	525	10,1
Nový Zéland	523	10,1
Francie	511	9,8
Belgie (frankofonní)	497	10,0
Chile	494	10,1
Gruzie	488	9,7
Trinidad a Tobago	479	10,2
Ázerbájdžán	472	10,1
Malta	452	9,7
Spoj. arab. emiráty	450	9,8
Bahrajn	446	9,9

Katar	442	10,0
Saúdská Arábie	430	9,9
Irán	428	10,2
Omán	418	9,7
Kuvajt	393	9,6
Maroko	358	10,2
Egypt	330	10,0
Jihoafrická republika	330	10,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Janotová, Tauberová, Potužníková, 2017)

1.3 Příloha č. 3 – Metody RWCT vhodné pro evokaci

Brainstorming ve dvojicích – dvojice žáků sepisuje po dobu 5 minut vše, co vědí nebo si myslí, že vědí o daném tématu.

Skupinový brainstorming – obměna předešlé aktivity, ale ve skupině. Pro skupinu je důležité, aby zažila situaci, v níž se na jedno téma objeví stejné i protichůdné názory a členové skupiny k nim zaujímají různé postoje.

Volné psaní – je jedna z brainstormingových nebo reflexních metod, která dovoluje psát na papír vše, co nás k určitému tématu/námětu právě napadá, aniž bychom své psaní podřizovali nějakým formálním (stylistickým či pravopisným) požadavkům. Volné psaní nám pomáhá objevit v sobě nečekané nápady, myšlenky a souvislosti. Je důležité, aby studenti ještě před tím, než jim přečteme zadání, věděli, že své volné psaní nebudou muset zveřejňovat. Také je předem informujeme, jak dlouho budou psát. Většinou to bývá 3-5 minut s ohledem na úroveň žáků.

Klíčová slova – učitel vybere z textu 4 nebo 5 klíčových pojmů a napíše je na tabuli. Dvojice žáků má pět minut na to, aby si promyslela, jak spolu tyto pojmy mohou souviset. Poté jsou žáci vyzváni pečlivě prostudovat text a sledovat, zda se během četby jejich závěry potvrdí. Obměnou je, že pomocí klíčových slov žák sestaví příběh.

Zpřeházené věty – celoskupinová aktivita, při které si učitel připraví 5 nebo 6 lístečků s větami či výroky, které popisují nějakou událost. Lístky zpřehází a připevní na tabuli a následně vyzve třídu, aby věty sestavila do správného pořadí. Když se třída shodne na konečném pořadí, vyzve žáky, aby přečetli předložený text a zjistili, zda se pořadí vět v textu shoduje s textem, ke kterému dospěli žáci.

Myšlenková mapa je grafické uspořádání myšlenek. Do středu mapy zapíšeme klíčový pojem, který je v centru naší pozornosti a logicky k němu přiřazujeme další hesla, která s objektem našeho zájmu přímo souvisí, a z nich pokračujeme metodou řetězení ke vzdálenějším nápadům.

1.4 Příloha č. 4 - Metody RWCT vhodné pro uvědomění

Systém značek I.N.S.E.R.T. – (z anglického „interactive noting system for effective reading and thinking“). Jde o jednu ze základních metod kritického myšlení, jejímž cílem je naučit žáky orientovat se v textu, vyhledávat důležité informace a ověřovat si je. Používá se zejména při práci s naučným textem. Učitel žáky nejprve seznámí se systémem značek, kterými si budou označovat různé informace v textu. Poté mohou přistoupit ke čtení vlastního textu.

Popis metody:

1. Při čtení si na okraji článku dělej poznámky metodou I.N.S.E.R.T.:

√	Udělej fajfku na okraji textu, jestliže určitá informace v textu potvrzuje, co jsi věděl/a nebo sis myslel/a, že víš.
–	Udělej minus, jestliže je informace, kterou čteš, v rozporu s tím, co víš. Tímto znaménkem můžeš označit také nějaký rozpor uvnitř textu.
+	Udělej plus, jestliže informace, kterou se dozvíš, je pro tebe nová a zároveň důvěryhodná.
?	Udělej otazník, jestliže se objeví informace, které nerozumíš, která tě mate nebo o které by ses chtěl/a dozvědět více.

2. Až si budeš dělat během čtení znaménka, nemusíš označit každou informaci, kterou text obsahuje. Můžeš skončit s jednou nebo dvěma značkami na odstavec, někde více, jinde méně.

3. Označuj informace v textu hned při prvním čtení! Nepostupuj tak, že si nejdřív přečteš text a pak se k němu vracíš.

Postup po četbě

Vyber si z textu ke každé značce dvě až tři informace, které jsou pro tebe důležité, a zapiš si je do následující tabulky.

√ (to jsem věděl/a)	+ (to je pro mne nová informace)	– (to je v rozporu s tím, co jsem věděl/a)	? (k tomu bych chtěl/a vědět víc)

Je žádoucí, aby žáci své zápisy během hodiny několikrát porovnávali ve dvojici i v celé skupině. Eliminují se tím chyby, rozšiřují poznatky o tématu, ale také se dozvídáme mnoho užitečného sami o sobě i o druhých.

Čtení s otázkami – dvojice studentů pročítá předložený text, za každým odstavcem se zastaví a na přeskáčku kladou jeden druhému otázky vycházející z přečteného celku. Po vyčerpání otázek následuje písemné shrnutí odstavce a dále pokračuje se ve čtení. Když učitel představuje metodu žákům, modeluje ji nejprve s celou třídou najednou. Pak se žáci rozdělí do dvojic a pokračují v práci samostatně.

Skládkové učení je jednou z kooperativních metod, kdy se studenti učí navzájem. Je výhodné ji používat u delších textů, které je možno rozčlenit do více částí. Žáci čtou a studují jen svou část textu v expertních skupinách, v nichž si také ověří, jak textu rozumějí ostatní a dohodnou se, co je v něm podstatné. Pak vymyslí způsob, jak obsah předají spolužákům v domovských skupinách. Domovské skupiny (nejvýše čtyřčlenné) se tedy skládají z expertů na jednotlivé části studovaného tématu a cílem je, aby všichni ve skupině ovládli hlavní téma ze všech studovaných hledisek, tedy na konci by měl každý porozumět celému textu. Žáci sami přejímají zodpovědnost za to, co se o tématu naučí.

Alfabox je metoda pracující s grafickou organizací pojmů. Je možné zapojit ji v evokační části hodiny, když potřebujeme získat poznatky o tom, co již žáci o tématu vědí, ale také, když začínáme nový projekt, téma, když reflektujeme přečtenou knihu, příběh. Metoda je opravdu univerzální a využitelná napříč předměty a je zařaditelná do výuky ve všech částech hodiny a v mnoha variacích – jako evokace, uvědomění či reflexe. Učitel rozdělí žáky do skupin o 3–5 členech. Pracujeme se schématem centrálního Alfa boxu -24 políček a v každém je jedno písmeno abecedy. Žáci do jednotlivých políček vpisují pojmy začínající na daná písmena, která s tématem souvisí, může jít o nejrůznější asociace.

1.5 Příloha č. 5 - Metody RWCT vhodné pro reflexi

T-graf je užitečná a jednoduchá grafická pomůcka všude tam, kde existují protichůdné pohledy, názory, postoje, kdy má určitá věc svá pro i proti, plusy i mínusy. Technicky vzato postačí, když si rozdělíme papír na dvě části a do záhlaví napíšeme základní otázku a dva sloupce vnímáme jako ANO (PRO) / NE (PROTI). T-graf je možné zařadit do výuky ve všech částech hodiny a v mnoha variacích buď jako evokaci, uvědomění či reflexi.

Vennovy diagramy jsou grafickým záznamem rozboru nějaké situace, úkolu. Tento záznam je tvořen průnikem dvou, tří kruhů, do kterých se zapisují společné vlastnosti, pojmy (společná část kruhu) a kontrastní, individuální pojmy (to jsou oblasti mimo společnou část). Žáci si ujasňují své myšlenky k danému tématu, hledají, co má a nemá daná věc společného, porovnání kontrastu a shody.

Pětílístek je jednoduchá a časově nenáročná aktivita, která pomáhá žáky aktivizovat, ale rozvíjí také kritické myšlení. Pětílístek je využíván jak pro otevření tématu, tak pro jeho shrnutí a uzavření. Podstatou metody je dovednost shrnout stručně nějaké téma, názor, svůj postoj a vyžaduje slučování informací a názorů do stručných výrazů, které popisují námět. První řádek tvoří jednoslovné téma, námět, název (obvykle podstatné jméno). Druhý řádek obsahuje dvouslovný popis námětu, jeho podstatných vlastností, jak je vidí pisatel (odpověď na otázku, jaký je námět). V tomto případě se jedná zpravidla o dvě přídavná jména. Třetí řádek je sestaven ze tří slov vyjadřujících dějovou složku námětu – co téma dělá nebo co se s ním děje. Použijeme tři slovesa. Čtvrtý řádek tvoří věta o čtyřech slovech vztahující se k námětu. Poslední pátý řádek uvádí jednoslovné synonymum, které rekapituluje, opětně formuluje podstatu námětu. Nemusí jít o podstatné jméno.

Kolující flipy jsou metodou, kdy každá skupina dostane flip s jiným úkolem/otázkou. Přímo na flip zaznamená odpovědi a pošle je v určeném směru po vymezeném čase o skupinu dál. Všechny skupiny připisují/upřesňují odpovědi na kolující otázky. Když se skupinám vrátí původní flip, připraví ho k prezentaci s přihlédnutím ke všem záznamům, které se cestou po třídě na flipu objevily. Každá skupina by měla tužku jiné barvy, abychom mohli vizuálně zkontrolovat, zda všechny skupiny přispěly.